

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קנח

ערב שבת קודש
פרשת ניצבים
כ"ז באלול התשע"ו
שנת ה'קהל

יוצא לאור עלידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז באלול ה'תשע"ו - ה' בתשרי ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ז באלול	הלי סנהדרין פרק יג-טו.	הלי שאר אבות הטומאות פרק ז.	מליית רצד. רצ.
ש"ק	כ"ח באלול	פרק טז-יח.	פרק ח.	מליית רעט. רעז. ערה. רעח. רעג.
א'	כ"ט באלול	פרק יט-כא.	פרק ט.	מליית רפ. מ"ע קעז. מליית רעז. עדר.
ב'	א' בתשרי	פרק כב-כד.	פרק י.	מליית שטו. רפא. שטז.
ג'	ב' בתשרי	פרק כה-כו. הלי עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יא.	מליית שיז. מ"ע קעח.
ד'	ג' בתשרי	פרק כד.	פרק יב.	מ"ע קעט.
ה'	ד' בתשרי	פרק ה-ז.	פרק יג.	מליית רצא.
ו'	ה' בתשרי	פרק ח-י.	פרק יד.	מליית רפח.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה****	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.51	6.26.8	1.00	12.30	9.30	6.41	5.44	5.22	4.35	ו', כ"ז באלול
6.50	6.25.5	1.00	12.30	9.31	6.42	5.44	5.23	4.36	ש"ק, כ"ח באלול
6.48	6.24.2	1.00	12.30	9.31	6.42	5.45	5.24	4.36	א', כ"ט באלול
6.47	6.22.9	1.00	12.30	9.31	6.43	5.46	5.24	4.37	ב', א' בתשרי
6.46	6.21.6	12.59	12.29	9.31	6.44	5.46	5.25	4.38	ג', ב' בתשרי
6.44	6.20.4	12.59	12.29	9.31	6.44	5.47	5.26	4.38	ד', ג' בתשרי
6.43	6.19.1	12.59	12.29	9.31	6.45	5.48	5.26	4.39	ה', ד' בתשרי
6.42	6.17.8	12.58	12.28	9.32	6.46	5.48	5.27	4.40	ו', ה' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ניצבים	5:49	7:00	6:04	7:02	5:55	7:01	6:07	7:03
א' דר"ה תשע"ז	5:47	-	6:02	-	5:53	-	6:05	-
ב' דר"ה	6:58	6:57	7:00	6:58	6:59	6:57	7:00	6:59
וילך / שובה	5:40	6:52	5:55	6:53	5:46	6:52	5:58	6:54

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

מערכת: לוי שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, ISSN 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

להיות כאחד – באמת

פרשת "אתם ניצבים היום כולכם" נותנת כוח, שבראש־השנה יהיה עם־ישראל במצב של "לאחדים כאחד" • על־ידי אחדות באופן של למעלה מטעם ודעת פועלים שגם הקב"ה יתקשר עם נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הוי' יחד עם שאר בני־ישראל, באופן של "כולכם", "לאחדים כאחד"¹⁰.

תוכן העניין ד"כולכם", "לאחדים כאחד" הוא לא רק שהם סובלים איש את רעהו מבלי הבט על כך שאחד הוא הראש והשני הוא איש פשוט, אלא יתרה מזה שהם מקבלים זה מזה, ומשלימים זה את זה, כשם שבגוף האדם משלימים הראש והרגל זה את זה, שכל אחד מהם – גם הראש וגם הרגל – אין לו שלימות בלעדי השני.

וכדי שתוכל להיות עבודה זו בראש־השנה, "היום", מקדימים וקורין בתורה בשבת שלפני ראש־השנה: "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם גו' מחוטב עציך עד שואב מימך" – שהקריאה בתורה מהווה נתינת כוח להביא הדברים לידי פועל.

ועל־דרך המבואר בתורת החסידות¹¹ הטעם לאמירת פסוקי מלכויות, זכרונות ושופרות בראש־השנה – שעל־ידי זה שמביאים הוכחה מן התורה שהקב"ה צריך להיות מלך, וצריך לזכור, וכמה בשופר, פועלים שכל זה נעשה בפועל.

ב. וממשיך בכתוב (לאחרי "אתם ניצבים גו' מחוטב עציך עד שואב מימך") "לעברך בברית הוי' אלוקיך" – שהעבודה ד"אתם ניצבים גו' כולכם" מהווה הכנה "לעברך בברית", לכריתת הברית שבין הקב"ה לבני־ישראל ביום ראש־השנה: התוכן דכריתת ברית – כפי שרואים בגשמיות

(10) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך.
(11) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נוג. ובכ"מ.

א. איתא¹ בלקוטי־תורה² (והובא גם ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר לפרשת ניצבים תש"ז³) ש"פרשה זו (ניצבים) קורין לעולם קודם (בשבת שלפני) ראש־השנה"⁴. – לפעמים קורין ניצבים־וילך ביחד, ולפעמים קורין ניצבים בפני עצמה, אבל פרשת ניצבים קורין תמיד בשבת שלפני ראש־השנה. וטעם הדבר – על־פי הידוע⁵ שכל שבת שייכת וכוללת את ימי השבוע שלאחרי זה, ולכן קורין בשבת שלפני ראש־השנה פרשת ניצבים ששייכת לראש־השנה:

"אתם ניצבים היום" – ש"היום" קאי על ראש־השנה⁶, "יומא דדינא רבא"⁷. ובבוא "היום", יום ראש־השנה, צריך להיות "אתם ניצבים גו' כולכם" – שכל הנשמות צריכים להתייצב ("צושטעלן זיך") כולם יחדיו "לפני ה' אלוקיכם", ועניין זה הוא בכל הנשמות בשווה – מ"ראשיכם שבטיכם" ועד ל"חוטב עציך ושואב מימך", כפירוש רש"י⁸ "שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע" (שנתקבלו אך ורק בגלל השבועה⁹), ואף־על־פי כן, גם הם עולים לפני

(1) נדפס עד סוף סעיף ד בלקו"ש ח"ב ע' 398.

(2) ריש פרשתנו.

(3) סה"מ ה'תש"ז עמ' 256.

(4) תוס' מגילה לא, סע"ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב. טושו"ע א"ח סתכ"ח ס"ד.

(5) ראה זח"ב סג.ב. פח.א.

(6) פענח רזא סוף פרשתנו. מג"ע פרשתנו ד"ה עשירי (ס, ד).

(7) תרגום לאייוב ב.א. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (עמ' תרנא),

מזח"ב לב.ב. (ועוד).

(8) פרשתנו כ"ט.

(9) יהושע ט, טו.

חייב להיות באמת¹⁴. על האדם לדעת שאכן כך היא המציאות: למרות שהוא חושב את עצמו לאחד מ"ראשיכם" ואת השני לאיש פשוט, הרי, נוסף לכך, שאי אפשר לדעת מיהו ה"ראש" ומיהו ה"רגל", כיוון שעל-פי רוב מעריך אדם את הזולת בדרגה פחותה ממה שהוא באמת, ואילו את עצמו מעריך בדרגה נעלית ממה שהוא באמת, הרי מלבד זאת, גם אם המציאות היא אמנם כזאת שהוא ה"ראש", ישנה מעלה ברגל על הראש, ששלימות הראש באה אך ורק על-ידי הרגל, כנ"ל. ועל-פי זה יש לבאר העובדה שדווקא הגבעונים נעשו חוטבי עצים למשכן ולמקדש:

לא כל בני ישראל היו במקדש, ולא כולם דרו בירושלים. היו שם רק אנשי מעמד, שלוחי כל ישראל, ואילו עבודתם של הגבעונים היתה במקדש. וטעם הדבר – לפי שאמיתיות שלימות המעלה טמונה ברגל דווקא.

וזהו גם הביאור בהקשר והשייכות לשבועה (השבועה שהיתה בשעת קבלת הגבעונים) – כי, שבועה היא למעלה מטעם ודעת, ומגיעה לעצם הנפש¹⁵, ואילו עצם הנפש מתבטא ברגל דווקא.

(קטעים מהתוועדות שבת פרשת ניצבים, כ"ז באלול ה'ש"ת. תורת-מנחם כרך א עמ' 218:205 – בלתי מוגה)

14) רבינו הזקן אמר פעם לנכדו ר' נחום, בנו של אדמו"ר האמצעי, במענה לשאלתו האם מספיק לעשות הדבר [שביקש ממנו רבינו הזקן – לעשות "טלאי" ע"ג בגד עליון ("קאטינקע")] שפתרו לו לרגל חתונתו. – כוונתו של רבינו הזקן היתה לשבור את הקליפה שהיתה אז בנוגע לבגדים – בתחילה לא הסכים ר' נחום, וכשאמר רבינו הזקן שעבור זה יבטיח לו להיות עמו במחיצתו, השיב, טוב הדבר, ושאל את זקנו האם צריך שיהיה הרצון (לעשות הטלאי) באמת (לקו"ד ח"א טו, א"ב) [במעשה בפועל מתוך קבלת-עול, או שצריך שיהיה הרצון באמת: "א ודאי מיט א אמת, און מיט דעם אמת פון יחידה" (מרשימה פרטית בלתי מוגה)].

15) ראה ספר קיצורים והערות לתניא עמ' מח ואילך.

אצל שני אוהבים נאמנים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם, דכיוון שאהבתם זה לזה היא מצד הטעם, אם משום שאחד מכיר במעלותיו של השני, או שאוהבו כדי שהלה יאהבה ותצמח לו מכך טובה, הרי, כאשר רואה בעצמו חיסרון מסויים וחושש שמא ירגיש חברו בדבר ומתוך כך יגרום רפיון באהבתם, ובפרט כשהחיסרון הוא בעניינים עיקריים שיכול לגרום לביטול האהבה לגמרי, או אפילו להיפך האהבה, והעצה לזה, שכאשר אהבתם היא בתוקפה, עושים ביניהם כריתת ברית שהאהבה תתקיים לעד, כי, כריתת ברית היא למעלה מטעם ודעת, היינו, שמניחים את השכל על הצד, וכורתים ביניהם ברית להתקשרות עצמית, ששום דבר שבעולם לא יחליש את האהבה, ותהיה לעד ולעולמי עולמים. וכך גם לגבי האהבה שבין הקב"ה לבין בני ישראל: בבוא ראש-השנה, שאז האהבה היא בתוקף גדול (כיוון שעומדים לאחרי עבודת חודש אלול המסירה את החטאים המעלימים על האהבה), נעשית אז כריתת ברית, שבני-ישראל מתקשרים אל הקב"ה בהתקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת, כך ששום דבר שבעולם לא יהיה מסוגל להחלישה.

וכדי לעורר את הקב"ה, כביכול, להתקשר עם נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת, הרי זה על-ידי העבודה ד"כולכם", "לאחדים כאחד" – שזוהי ההתמסרות שלמעלה מטעם ודעת [שהרי על-פי השכל אין קשר ושייכות בין "ראשיכם" ל"שואב מימין"], שעלידה פועלים שגם הקב"ה יתקשר עם נשמות ישראל שלמעלה מטעם ודעת, על-דרך המבואר¹² בעניין "בכל מאודך"¹³, שעל-ידי ה"מאוד" שלך, עם היותו שלך בלבד, ממשיכים את ה"מאוד" העצמי.

ג. אמנם, העניין ד"כולכם", "לאחדים כאחד"

12) ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.

13) ואתחנן ו,ה.

גאון בחסד (ג)

קריאתו של הרבי לקיים מגבית צדקה לפני חגי תשרי פורסמה בעיתונות, ובעקבותיה באה שיחת טלפון מפתיעה • מדוע שלא יסתפק הנזקק בד' מינים ציבוריים ובסוכת חברו? • דעת הרבי: מרובים צרכי חגי תשרי, ויש לדאוג לנזקקים! • רשימה שלישית בנושא, מסדרת 'סודתו בהררי קודש'

אולי על שער הציון שהובא לעיל כטעם א': בליל הסדר יש לדאוג שהעני יוכל לערוך על שולחנו סדר – מתאים לדין חירות, ולא כעני הסמוך לשלחנו של מישוה וכו'.

לעצם הקושיה – מאי שנא – צדקה לפסח – העירו כבר החיד"א ב'מחזיק ברכה'; ועיין שערי תשובה סתכ"ו. הרבי סבור: לפועל, מרובים צרכי תשרי וצריך לדאוג לנזקקים!

"עסוקים בלאו הכי בצדקה"

אכן בשיחת ו' תשרי תשל"ח ביאר הרבי בהרחבה (שיחות־קודש תשל"ח כרך א' עמ' 51 ואילך) את דברי הרמב"ם "ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה" (חלק מהשיחה הוגה ונדפס ב'לקוטי שיחות' כרך לד עמ' 89-94).

והנה ליתר פירוט –

לגבי ערב ראש השנה נפסק ברמ"א סוף סימן תקפא:

"ויש מקומות נוהגין לילך על בית הקברות ולהרבות שם בתחינות ונותנים צדקה לעניים", ובדרכי משה (להרמ"א) שם כתב "צדקות גדולות". וגם בנוגע לערב יוהכ"פ – נפסק ע"י הרמ"א בסימן תרה: "ונהגו ליתן הכרות לעניים או לפדותן בממון שנותנים לעניים, ויש מקומות שנוהגין לילך על הקברות ולהרבות בצדקה"

בספר 'מעיל צדקה' לבעמח"ס 'שבט מוסר' (א' שנו), הביא 14 טעמים לכך שנוהגים להזמין עניים בפסח יותר משאר חגים, (ולהעיר שכמה מהטעמים מופיעים גם בחלק מהאחרונים שהובאו או צוינו לעיל), חלק הם סיבות יותר גשמיות וחלק יותר רוחניות. – ובטעם השנים עשר כתב וז"ל:

"עוד י"ל, בשלמא בשאר חגים, חג השבועות ור"ה שהם שני ימים, בדבר מועט הנותן לעני יכול יכול לפרנס עצמו, אך בחג הפסח שהן ח' ימים אינו יכול לפרנס עצמו, אך בחג הפסח שהן ח' ימים אינו יכול לפרנס עצמו בדבר מועט וצריך לתת לו הרבה, וכל רבוי קשה לבעל הבית לתת, לכן תקנו להביאם בבית דגביל לתורא גביל לתורי וכו' ונר לאחד נר למאה, כארז"ל (שבת קכב, א) ובחג הסוכות אף־על־פי שהם ט' ימים עם שמיני חג עצרת, לא נהגו להביאם משום דחייבים לאכול בסוכה, ואין מקום להחזיק כל בני ביתו ולעניים". כלומר, שזה שלא תיקנו להזמין עניים בחג הסוכות, הוא רק מפני סיבה גשמית־טכנית שקשה להחזיק אנשים רבים כל כך בסוכה, משא"כ בפסח, לכן בפסח מזמינים עניים ובסוכות לא!

דברים אלו מחזקים את שאלת כ"ק אדמו"ר, שאדרבה יש לדאוג לצרכי עניים, שהרי הם בביתם, ולא כפסח (שאו סמוכים על שולחן אחרים), וכמו שמדגיש הרבי שהם זקוקים לסוכה (וד' מינים)! ולכן דרושה מגבית לחג הסוכות! [במקום אחר מצויה שיטה הפוכה (מיוסדת

כתב הרב בלוי לרבי על שאלת הרב אליהו. בימי חשון נתקבל מכתב כללי-פרטי, אליו הייתה מצורפת חוברת השיחה שבה הייתה השמטה, והוספה "המדובר כאן... ואין מתורץ כלל... דבערב סוכות יש להרבות בצדקה". והרבי סימן בעיפרון חץ ושני קווים לאותו קטע.

קיום החג באופן של לכתחילה!

לקביעה שאין עובדים במשך שמונה (תשעה) ימים בסוכות - לכאורה, הקשה הרבי, הרי מי "שאינו לו מה יאכל" מותר לעבוד בחוה"מ (שו"ע או"ח סתקמ"ב ס"ב), ועל-דרך-זה בנוגע לרכישת ד' מינים, הרי ישנו אתרוג וד' מינים ציבוריים שבהם אפשר לקיים את המצווה ואין הכרח שיהיו לו משלו.

כמו כן באמצעות סוכת חבירו ניתן לקיים מצוות "בסוכות תשבו"? - וביאר:

א. כשחכמים מתקנים תקנה כוונתם אינה שיוכלו לבצעה הלכה למעשה באופן של בדיעבד - אלא באופן של לכתחילה.

ב. במיוחד בצדקה שם נאמר ד"י מחסורו אשר יחסר לו" וכדחז"ל כתובות סז, ב. - משיחת שבת תשובה תשל"ח (שיחות קודש' שם עמ' 22-21).

ה'צריך עיון קצת' על ה'מגיד מישרים'

לגבי החיוב ד"אכלו משמנים ושתו ממתקים, מציין הרבי בשיחה הע' 14: (בית יוסף ושו"ע אדה"ז שם-סתקפ"ג ס"ד): "וצריך עיון קצת ב'מגיד מישרים' (להבית יוסף) סוף פרשת נצבים".

למה מכוונים הדברים? ובכן, כך נאמר ב'מגיד מישרים' שם: ובעשיית שלא לאכול בשר ולשתות יין... ומכל-מקום צריך שלא לאכול בהם בשר ולשתות בהם יין ואף בשאר אוכלים ומשקים להמעייט בהם. ואף-על-יגב דאמר עזרא 'אכלו משמנים' - הוא לכלל העם ואני מדבר ליחודי סגולה. ועוד ד'משמנים' היינו שמן וחמאה וחלב

וכן הביא בגליוני הש"ס (להר"י ענגיל) מגילה כח, א מירושלמי שקלים (פ"ה הט"ו) שהיו זקנים שלא קיבלו צדקה מאחרים אלא בימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, ומפרש שבימי דין אלו קיבלו מפני שרצו לזכות את הנותנים במצוות צדקה, וראה גם חידושי אגדות למהרש"א כתובות סז, א (על המסופר שם בגמ': מר עוקבא הוה עני בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאות זוזי כל מעלי יומא דכפורא): "דקדק ליתן צדקה זו הגדולה ערב יום-כיפור שזכות זו היא מכריע לטוב. אי נמי כו' ביום צריך העני ביותר לסעודתו כו".

ולפני כן בחודש אלול כנאמר באליהו רבה (סתקפ"א אות א) איש לרעהו ומתנות לאביונים - רמז לתת מתנות לעניים באלול.

וממילא לא ימצאו עניים שלא יהי' להם צרכי החגים (ובפרט דימים אלו). וזאת בנוסף למה הביא ב'משנה ברורה' סתקכ"ט ס"ק יז לגבי כל הימים טובים (לאחר שמביא ההלכה ומזוהר לגבי נתינה לעניים ליו"ט "והעתיקו דבר זה כל האחרונים ונתפרסם גודל החיוב לכל ישראל") "ולכן אינו מצוי שישאר עני ביום טוב בלי סעודה".

לכאורה צריכה היתה התוצאה להיות שאין נזקקים בפועל,

אבל דברי כ"ק רועה ומנהיג ישראל מכוונים לגבי המציאות בפועל, בדומה לדברי ה'משנה ברורה' (שם): "אבל מה נעשה עם האומללים והנדכאים בעיר שמתביישין לפשוט יד ולבקש ועל-כן נהגו באיזה מקומות שקודם יו"ט הולכין נבונים לב לבתי העשירים לקבץ עבור אלו המרי נפש ואשרי האנשים שמשמין עין על זה שמזכין לעצמן ומזכין לכל אנשי העיר".

שאלת הרב מרדכי אליהו זצ"ל והתייחסות הרבי

היה זה הגאון הרב מרדכי אליהו זצ"ל אשר קרא בעיתונות ידיעה כללית שהרבי עורר על העובדה שלא תיקנו לר"ה וסוכות. הוא התקשר אפוא לרב טוביה בלוי וסיפר לו כי לכאורה בכתבי האריז"ל מדובר על נתינה לפני סוכות. אחרי המאורע הבריאותי בשמיני-עצרת תשל"ח, ואנ"ש נתבקשו לבשר בשורות טובות,

צרכי פסח (שערי תשובה או"ח סתכ"ט) - מן הראוי להוסיף שכן כתב גם הרב החיד"א (מחזיק ברכה' שם) דאם גבו לצורך עניים והותירו, אין לשנות לדברים אחרים אלא יתנום לעניים לשאר צרכי הפסח.

דרך-אגב, באותה שיחה בהערה 31: "...ועפ"ז מתורץ גם כן דבכמה מקומות סוכה אחת לכו"כ משפחות (דלא כ"תדורו" דכל השנה)".

תופעה זו מצינו גם לאורך בזמן עזרא שעשו סוכות גדולות ציבוריות לרבים מבניישראל כמ"ש בספר 'הרוקח' להר"א מגרמיזא ז"ל סרי"ט, בביאור דברי הגמ' בערכין לב, ב: אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא וכו', "אלא מאי לא עשו אלא בימי עזרא, שלא נבנו בתים הרבה בירושלים כי אם מעט, ומעט עם, ובימי המלכים היו הרבה בתים וחצרות, חצר לבעל-הבית ועשו בהן הסוכות, ובימי עזרא כתיב "אין בהם בתים בנויים, ועשו סוכות ארוכות ורחבות ורוב עם יושבים בסוכה אחת ושמהים יחד". עיין שם.

נותר לנו לברר אודות המגבית לחג-השבועות, ועל כך בהזדמנות נוספת.

אבל לא בשור, וכן בשתיה, לא אמר שתו יינות אלא משקינן אחרים דאינון מתוקים.

וב'קדמות ספר הזוהר' (לרד"ל) ענף חמישי אות ב' (וכן בספר יפה ללב סתקצ"ז ס"א) הובאה הקושיא ממשנה מפורשת (חולין פגא) שער"ה הוא מארבעה פרקים שמשחיטים את הטבח בעל-כורחו. משום יו"ט של ר"ה!

הנה לכאורה היה מקום לומר דבפשטות הוראה זו נאמרה רק ליחדי סגולה (כמפורש במ"מ שם), אמנם מה'מגן אברהם' תקצ"ז בתחילתו שהביאו זה בנוגע לכל אדם משמע שס"ל שהאיסור מוסב כלפי כולם (ראה 'שדי חמד' אסיפת דינים מערכת ר"ה סימן ב' אות ב' שההוכחה היא מדברי המגיד "ותו דמשמנים כו"). ויש (מאמר זהר הרקיע - לר"י ליינער) חילוק בין ליל ר"ב שאז מותר, ליום ר"ה שעליהם דיבר הה"מ. אך לפועל הנה ה'בית יוסף' ואדה"ז - שסמך בהרבה מקומות על המגן אברהם - הביאו בפשטות ענין זה שאוכלים משמנים וממתקים. ולכן מסתפק הרבי ב"צריך עיון קצת"!

על יתרת הקמחא דפסחא ועל סוכות משותפות

בשיחתו ציין הרבי שם (הע' 6): "ורק באם נשאר מהמעות חיטים, אז יתנו (מהמותר) לעניים לשאר

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

- ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד
- הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי"ש. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת ניצבים

כ"ח באלול

יום ראשון

כ"ט באלול, ערב ראש השנה¹¹

מוצאי שבת:

אין אומרים 'זויה נועם', 'זאתה קדוש'¹². הלילה, בקריאת שמע שעלה מיטה, אם אומרים אותה לאחר חצות הלילה – אומרים תחנון¹³. אבל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית הכנסת לאמירת הסליחות¹⁴, וכן להתפלל עם הציבור¹⁵. בסליחות אומרים תחנון (=יודי) אפילו לאחר עלות השחר, אבל לא בתפילה¹⁶. בפיט 'מרוכים צרכי עמך', בסליחות נוסח ליטא הנוסח הוא 'ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה'¹⁷, וכך תוקן בכתב יד באחת מהוצאות קה"ת הראשונות, ולכאורה נכון הוא. בפיט "שלוש עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה עלידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו): את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק. את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט", נפוץ לאומרים יחד כפסוק אחד. היום אין תוקעים בשופר¹⁸, ומי שלא הספיק

גם בשבת זו אומרים בבוקר את כל התהילים¹, אף על פי שאין מברכים את החודש². לשביעי, וכן למפטיר, מתחילים: "ראה, נתתי לפניך..."³. הפטרה: "שוש אש"ש". הבעש"ט אמר שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החודש השביעי, המושבע והמשיב בערב טוב לבית ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה⁴. אומרים 'אב הרחמים'⁵. אחרי התפילה – התועדות בבית הכנסת, כבכל שבת מברכים. בשבת שלפני ראש השנה יש⁶ להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת, עלידי צדקה של מאכל ומשקה ['לחיים'] או עלידי צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועלי אחת כמה וכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר – קבלת החלטה טובה [כולל הסכום!]⁷ שתיכף ומיד לאחר השבת יקיים... [נתינת ממון בפועל, להפריש לעצמו וליתנו לעני או לגבאי בבוקר]⁸. תפילת מנחה: היום אומרים 'צדקתך'⁹. פרקי אבות, פרקים ה'ו'¹⁰.

11 כנראה שהרבי לא התענה בער"ה – 'אוצר מנהגי חב"ד עמ' מח, עיי"ש.

12 לוח כולל חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' רצה ס"ג.

13 ע"פ סידור אדה"ז, לפני 'למנצח... יענך' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות השחר, כיוון שאומרים **הרבה** 'סליחות' באשמורת, שלא כשאר עיו"ט, ואף לא כפי שנהגו בעבר בערב יו"כ – ראה שו"ע אדה"ז סי' תר"ד ס"ד-ה).

14 לוח כולל חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקפ"א ס"א.

15 מטה אפרים שם סכ"ב.

16 לוח כולל חב"ד.

17 כגון בסליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נעתק (בתחילה – צולם) מתפילת נעילה, ששם מבקשים רק **חתימה**, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה דארה"ק. וע"ע בסליחות 'סוד מלכות' שנשאר בנוסח זה, וביאורו.

18 לוח כולל חב"ד, מרמ"א סי' תקפ"א ס"ג.

1 ספר המנהגים עמ' 30.

2 לבוש ר"ס תכא. מטה אפרים סי' תקפ"א סעיף מז.

3 לוח כולל חב"ד.

4 ספר המנהגים עמ' 55.

5 'התועדות' תש"נ ח"ד עמ' 299.

6 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376.

7 סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 ובהערות.

8 נסמן בהערה הקודמת.

9 כשם שבמנחה בימות החול שלפני ער"ה אומרים תחנון, סידור אדמו"ר הוקן לפני 'למנצח... יענך'.

10 ראה בגיליון הקודם, שלכאורה יש לנהוג בפועל כמנהג הישן שהזכיר הרבי בשנת תשמ"א לומר את המשנה שלפני הפרק והברייתא שלאחרי רק פעם אחת.

במקווה טהרה לכבוד החג³⁰.
 * כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש־השנה³¹. וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש־השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא־תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה"³².

משעה אחת קודם תפילת המנחה³³ עד תפילת ערבית במוצאי ראש־השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום³⁴. הנהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש־השנה³⁵. לפנות ערב³⁶ לובשים בגדים נאים וחשובים³⁷, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים³⁸. אין לובשים ה'קיטל', גם לא הש"ץ

להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור¹⁹. אחרי התפילה²⁰ אומרים 'סדר התרת נדרים'²¹, במניין עשרה אנשים כשרים²² (ולכל הפחות צריך שיהיו לפני האומר שלושה)²³.

* חידושי תורה - הוראת הרבי לכל כולל וישיבה, לפרסם לפחות פעמיים בשנה קובץ חידושי תורה (מהתלמידים ומחברי הכולל), לפני ר"ה ולפני חג הפסח.

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש־השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה ל'מעוץ חיים' קודם חג הפסח)²⁴.

* נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים) - כמוכן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני־ביתו לבקשת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על־מנת לקראתו על הציון שלו²⁵. נוהגים להשתטח על קברי צדיקים²⁶, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע²⁷ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. מסתפרים²⁸, וטובלים²⁹

למטה־אפרים ס' תקפ"א ס"ק קכא. ליקוטי מהר"ח ח"ב דף וז. לוח כולל־חב"ד.

30 ספר־המנהגים עמ' 56. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קנג"ד מדובר ב"רה"ע, עצמו ובחלקם - לאחריו.

32 'ספר המאמרים - קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ח"א עמ' קלב (ושם: "זהירות יתירה במצוות עשה [בלקו"ש דלהלן: בהידור מ"ע], וזהירות בסייג של לא־תעשה [בתורת מנחם ח"ד עמ' 32: בזהירות יתירה מל"ת], וזהירות יתירה [בתורת מנחם שם: הוספה] בהנהגה טובה"). לקוטי־שיחות חלק ב עמ' 348.

33 אודות תוכן ההתבוננות שצ"ל בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תש"ג ע"ע 41.

34 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

35 הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי־צדקה עמ' קמב. 36 בער"ה סמוך לכניסת החג, נהגו רבותינו נשיאינו להיכנס ולשוחח זמן־מה עם זוגתם הרבנית. אצלם היה הדבר "בדוגמא של מעלה" כיוון שבר"ה היא הנסירה ובניין המלכות (שיחות קודש תשל"ה ח"א עמ' 4). וההוראה בעבודה הרוחנית לכאו"א היא, שאצל כל אחד ואחד מישראל יש לא רק הענין ד'משפיע' אלא גם העניין ד'מקבל' - קבלת עול, ובפשטות יותר - שצריך להתמסר [להפצת המעיינות וחיווק] נשי ובנות ישראל (תורת מנחם התוועדות ח"כ עמ' 270).

37 לוח כולל־חב"ד. במטה אפרים (תקפא,נה), ע"פ הב"ח והט"ז ס' תקפ"א ומג"א ר"ס תקצ"ז) כתב ללבוש רק נאים אבל לא חשובים כשאר יו"ט (שבגדי יו"ט צ"ל יותר טובים משל שבת כמ"ש בשו"ע אדה"ז ס' תקכ"ט סו"ס ז), אבל בשערי תשובה (ס"ק ו, ובשו"ע השלם - טו) כתב: "העולם נוהגים ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט, רק הנשים לובשות לבנים".

38 לוח כולל־חב"ד, משע"ת ס' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה־אפרים ס' תקפא סנ"ה.

19 השלמה לשו"ע אדה"ז סו"ס תקפא, במהדורה הישנה עמ' 1364, ובחדשה עמ' תסח.

20 לוח כולל־חב"ד, ובסידור אדה"ז: 'קודם חצות'.

21 בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהו" נמשך לפניו - "לכן אני שואל ממעלתכם התרה בכולהו" (ולא "בכולהו אני מתחרט") כן אמרו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (רשימות הרב לנדא, 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמ' 35) והרבי (מראות־קודש ער"ה תשמ"ט), וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו. בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום רושם כלל" הש' בקמץ. ואולי הוא טה"ד.

22 בסידור הלשון "וטוב שיהיה עדה שלמה", ובספר־המנהגים ובלוח כולל־חב"ד - "ובעשרה". כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתייר יהא מי שהותר לו כבר ('כפר חב"ד', גיליון 779 עמ' 138).

23 ראה אלף־המגן למטה־אפרים ס' תקפ"א ס"ק קא. 24 לקוטי־שיחות ח"ד עמ' 369.

25 ראה ספר־המנהגים ס"ע 95. ב'לוח השבוע' לג' תמוז, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתיבת פ"נ. מספר הפקס שליד הציון: 17187234444.

26 רמ"א ס' תקפ"א ס"ד, וראה מטה־אפרים שם ס"ג. 27 ספר־המנהגים ס"ע 55.

28 מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדה"ז ס' רנא ס"ד (אך האריז"ל היה נוהר - כל השנה - להסתפר קודם חצות דווקא, כף־חיים שם ס"ק יט ומטה־אפרים ס' תקפ"א ס"ג. וכנראה למעשה אין מקפידין בזה, וצ"ע - ראה 'התקשרות' גיליון תרע"ו עמ' 14).

29 מחצות היום, לקוטי־דבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף־המגן

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום טוב – לא יעשו בראש השנה, גם לא בצינעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהור"י צ: "וראוי הדבר אשר הבני-תורה ייזהרו בזה, וישפיעו גם על מכריהם".

ערבית⁴⁹:

לגבי ההוספות שבתפילות שבעש"ת החל מראש השנה: מי ששכח לומר בשמונה-עשרה את ההוספות שבאמצע הברכות (זכרנו, מי כמוך, וכתוב, בספר) ונזכר קודם שהזכיר את השם שבחתימת הברכה, פסק אדה"ז ש"אומרם במקום שנזכר"⁵⁰.

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל). אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה). בסיום תפילת שמונה-עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש. אחרי שמונה-עשרה: לדוד מזמור, קדיש-תתקבל, עלינו. כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה. לאחר אמירתו עלי-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים⁵¹.

קידוש – מי שבירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש. 'מצווה לאכול ולשתות

שנה דומה לחברתה, הן בתפילת ערבית והן בשאר התפילות. בשנת תשנ"ב ניגנו זאת רק קודם תפילת ערבית של היום השני ('אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נח).

49 "להעיר מהידוע ע"ד גודל הפלאת עבודתם של רבותינו נשיאינו בתפילת ערבית דליל א' דר"ה... וזוה מובן שמעין זה ושמצ' מנהו צ"ל גם אצל כאו"א מהחסידים" (התועודיות תנש"א ח"ד עמ' 335 הערה 19).

50 ס' תקפ"ב ס"ו, ובמ"מ וציונים. וזאת דלא כדעת הפרמ"ג (בא"א ס"ק ד) שחזור למקום שהיה צריך לאומרה, גם ב'וכתוב' שיש שם שמות ה', אלא כמו שפסק אדה"ז (ס' קיד ס"ז) בקשר למוריד הגשם – "שלא קבעו חכמים מקום להזכרה בתוך הברכה". ורק אם כבר אמר את ה"מעין חתימה" (כמו 'ונאמן אתה להחיות מתים'), יצטרך לחזור עליה שוב. וראה דברי הגרא"ח נאה ז"ל בקובץ יגדיל תורה – ירושלים ת"ו, טבת תשמ"א עמ' 37-38.

51 וכנראה עניין זה שייך ל"יחידה". ראה בהתועודיות תנש"א ח"ד עמ' 314, שסיים הרבי שיחה לנשים: "ונסיים – כמנהג ישראל בימים אלה, וגם בלשון יחיד: "לשנה טובה תכתבי ותחתמי".

והתוקע³⁹, אלא ביום-הכיפורים⁴⁰. מדליקים בזמן הנקוב בלוחות, כמו בערב שבת⁴¹. מי שלא הדליקה אז, תדליק בלילה לפני הסעודה⁴² (מאש הדולקת לפני החג). גם הפעם מברכת אחרי ההדלקה⁴³. הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של יום הזיכרון"⁴⁴, ו'שהחיינו'⁴⁵. איש המדליק, לא יברך⁴⁶ 'שהחיינו'⁴⁷. יש להכין נר גדול (כמו נר נשמה) כדי שיהיה אפשר להדליק ממנו את נרות ליל ב' של ראש השנה.

יום שני, ראש השנה

א' בתשרי תשע"ז

ליל א' דראש השנה:

עיקר עבודת ראש השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה – [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר מדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד) אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו).

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"⁴⁸.

39 כי לדעת אדה"ז (ס' תר"י ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיטל "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים – 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו.
40 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

41 הקדמת (בן) ה'דרישה' לטור יו"ד ח"א. מטה אפרים ס' תרכ"ה סל"ג. פסק הגאון בעל 'תורת חסד', וכן מוכח בלקוטי-שיחות כרך כד עמ' 297 הע' 69 – 'קיצור דיני נש"ק' עמ' לו.
42 מטה אפרים שם.

43 שו"ע אדמו"ר הוקן ס' רסג ס"ח. ומלשונו משמע דה"ה כשמדליקין בלילה (וגם איש המדליק – קצות השלחן ס' עד בבדי השלחן ס"ק ט), ודלא כמ"ש במטה אפרים ובאלף למטה שם.

44 שם, מנהג בית רבנו, כמו בקידוש ובהפטרה – אג"ק ח"ו עמ' קכה. [בירכה שהחיינו – קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מ"ב].

45 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

46 בירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש – ספר המנהגים עמ' 60.

47 לוח כולל-חב"ד.

48 מאידך, בשנת תשמ"א לא ניגנו זאת לפני תפילת ערבית, ונתבאר הטעם בשיחת יום ב' דר"ה אז (התועודיות ח"א עמ' 26) כיוון שאין אומרים בתפילה זו 'אבינו מלכנו' בפועל, עיי"ש. ומאז לא היתה

מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח. וכדי שלא יתעוררו שאלות וספקות בנוגע לאמירת (ברכה על הרימון בפני עצמו, וכן) ברכה אחרונה לאחרי אכילת הרימון, אם אכלו שיעור שלם [וכיוון שבראש השנה כתיב "אכלו משמנים גו' מנות גו'", הרי בוודאי שצריכים לאכול שיעור שלם] - כדאי לאכול בתחילת הסעודה (לאחרי נטילת ידיים וברכת המוציא⁶⁰), על דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן בסידורו "נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש בתחילת הסעודה", שאז אין צריך לברך אחריו (אף-על-פי שפירות שנאכלין בתוך הסעודה צריך לברך לפניהם), כיוון שנפטר בברכת המזון⁶¹. רבותינו נשיאנו מיעטו ביותר בדיבור בימי ראש השנה, כולל בעת הסעודות⁶², ובפרט ביום הראשון. מי ששכח לומר 'עלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראש השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש⁶³.

לפני 'הרחמן' דראש השנה אומרים 'הרחמן' דיום טוב. בברכת המזון דראש השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמן. בסוף ברכת המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום").

יום א' דראש השנה

בימי ראש השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב. שחרית: הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה⁶⁴.

60 כנראה הכוונה לאחרי אכילת התפוח, שאז אין צריך לברך על הרימון ברכה בפני עצמו - הערת המו"ל בשיחה.
61 'התועודיות' תנש"א כרך ד עמ' 323.
62 כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"צ לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ר"ה, ולא הניח 'לנגן' בהן, גם ביום השני. אבל הרבי בהתועודיות אמר 'לחיים', והורה 'לנגן' בהן ('אוצר' עמ' פט, קמח).
63 סידור אדמוה"ז. וראה 'התקשרות' גיליון ת"ת ס"ע 17.
64 שם עמ' ז, והטעם מובא משדיי-חמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תו"ת בבית-חינו לא הקפידו שלא לשותות בבוקר ראש השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא' דאתרא הגר"ש דבורקין ע"ה ('כפר חב"ד' גיליון 733 עמ' 66. גיליון

ולשמוח בראש השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם" (שו"ע). בכל סעודות ראש השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן. בהתועודיות דראש השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח. טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים. בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה⁵² מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש - וכך נהג הרבי: המתין עד שיגיעו גם הרימונים לשולחן⁵³, ואז נטל את התפוח בימינו⁵⁴, בקליפתו. חתכו לחלקים, טבל חלק אחד (שלוש פעמים) בדבש, ורק אז בירך עליו 'בורא פרי העץ'⁵⁵, ואחר הברכה קודם האכילה⁵⁶ אמר: "יהי רצון מלפניך (ללא 'ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה". גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא⁵⁷.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁵⁸. בהמשך לזה, אוכלים רימון⁵⁹ וראש איל (למעשה - ראש דג. וצריך לבדקו בעוד-

52 ראה שו"ע אדמוה"ז סי' עדר ס"ג וסי' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם אם עלולים כולם מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כזית, כמבואר בס' קעח ס"ג.
53 המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה - כדי להוציא גם אותם בברכת העץ, ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד.
54 שו"ע אדמוה"ז סי' רו ס"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד.
55 המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. שם מסופר גם שהשאר עוד חתיכה לאכול עם 'הקומפוט' שבסוף הסעודה, ולא בירך על 'הקומפוט'.
56 מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"צ נ"ע, ע"פ המעגלי-צדק' שבמג"א, דלא כנפסק בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר במכתבו של הרבי הנדפס בס' המנהגים (עמ' 104) "כדי שיהיה ה'הירצון' סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עי"ש.
57 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתבו, וכן 'מעשה רב', המלך במסיבו ח"ב עמ' יג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ שם).
58 'רשימות היומן' עמ' קנט. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמובא בס' המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם.
59 הרוצה לברך שהחיינו על הרימון בנפרד, יזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש (וראה המלך במסיבו ח"א עמ' עה).

הארון, וממשיכים "ה' מלך". עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לאיל עורך־דין'. היו שנים שהרבי היה מתרומם מיישיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'זכות', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות.

בבית־חינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה. לאחר חזרת הש"ץ אומרים 'אבינו מלכנו' החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך...".

ב'לוח התיקון' לסידור תורה־אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות".

אם יש ברית־מילה בבית־הכנסת, מלים לפני התקיעות. בפתיחת הארון להוצאת ספר־תורה אומרים שלוש פעמים "ג מידות, ואחר־כך "ריבוננו של עולם", "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" – פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם. בתפילת שחרית של שני ימי ראש־השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר) בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה⁶⁷, ברכות התורה, ו'מי שבירך'. נוסח 'מי שבירך' שב'שער הכולל', הוא: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."⁶⁸.

סדר תקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר. בעל־תוקע קבוע ימשך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל). לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות – בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה – ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר'ע שט"ן, עלה אלוקים, יהירצון (שאומרו רק הבעל־תוקע [לעצמו]), מברך התוקע "לשמוע קול שופר", ו'שהחינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות⁶⁹, עד התקיעות,

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' היה מצווה לתוקע⁶⁵ ללמוד בימי ראש־השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר", הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג). והוסיף הרבי: מובן מעצמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים.

מנהגי־ישראל־תורה לעשות מאמצים גדולים ביותר שכל ילד יהיה בימי ראש־השנה משך זמן בבית־הכנסת, וישתתף – בהתאם לגילו – בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה 'אמן', ו'אמן, יהא שמיה רבא'. "כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתבו ר' יהודה החסיד ורב האי גאון ורב שריא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע־רע בראש־השנה ויום־הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלים לפניו".

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב... בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח). אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש־השנה ובעשרת־ימית־שובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל. "ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בכל ימות השנה, כמוכן. בחזרת הש"ץ⁶⁶, כשמגיע הש"ץ ל'זכות' ול'ובספר', הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא בזכרנו' וב'מי כמוך'.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים כל הבתים של "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחים

67 התוקע הוא 'חיוב' לעלות לתורה, ויש מקומות שגם בעל־המוסף (ולא השחרית) – שו"ע אדה"ז סי' תקפ"ד ס"ח. וכתבו שאם הוא תוקע ומתפלל בשכר אין 'חיוב' כלל להעלותו (שערי אפרים סי' ב סט"ו). ומטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ב), אך יש להעדיפו אם אפשר – כדי שיהיה ליבו שמח ב"פיקודי ה'... משמחי לב", ועי"ז לא יטעה בתפילה ובתקיעות (אלף המגן למט"א שם ס"ק כז, ע"פ הלבוש)!

68 וראה ב'אוצר' עמ' קד וס"ע רכ, ובס' נתיבים בשדה השליחות ח"א עמ' שיב, ועצ"ע.

69 הרבי לא אחז את השופר בידו בשעת הברכה – כמשמעות

734 עמ' 74).

65 ולכאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמוכן – מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים ב'מבצע שופר', ובפרט המוציאים רבים י"ח.

66 בימים הנוראים, כשהתחיל הש"ץ את החזרה, חזר הרבי למקומו (ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קכג סו"ס ג). כשגמר הש"ץ "אתה קדוש... יהללך סלה", התיישב (עכ"פ בשנים האחרונות), ראה פסקי תשובות סי' קכה סוף ס"ק ו.

מנגן גס-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך גיליון", "כי תפארת" [והקהל עונה אחריו פסוק בפסוק]. ואחר-כך אומרים כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף: הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני... וידעתי ה'..." (הפסוקים - בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף. אם בית-הכנסת מרוצף באבנים, בשיש וכדומה,⁷⁶ מכינים מגבות וכדומה כדי להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע. תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. התוקע מעומד עומד במקומו. למנהגו אין מקרים כלל (=גם לא מראים באצבע) בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור. בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר: "להעביר בשבט"; "תחזק מגן". אחר-כך, בחרוז "אם לא למענו" צריך לומר: "למענו... וכעס". כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"⁷⁷. הש"ץ והקהל⁷⁸ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור. מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רקק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן. אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות,

76 כולל במרצפות המצויות באה"ק כיום, אבל לא ברצפת קרשים, או כשיש על הרצפה כיסוי פלסטי או שטיח.
77 סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין א"ש: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד "ומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כבקרת", עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן אומר "אמת... ואילך עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "אתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

78 רגילים השנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב א"ב א"ח ס"ו ע"ר).

אך לא בתקיעות עצמן. יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"⁷⁹.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך. אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות) אינו צריך לחזור ולברך. המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור. התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו.

תוקע⁷¹ תשר"ת שלוש פעמים, תש"ת שלוש פעמים, תר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה⁷² (יש אומרים שהרבי תקע כך: טר-אורטו, ארטו, ארטו, טו). כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא. בתרועה - מרבין בטרומיטין. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם⁷³. בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת יתודה (התוקע) בלחש⁷⁴. אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."⁷⁵. האומר את הפסוקים קודם התקיעות

המטה-אפרים ס' תקפ"ה ס"ג, ולא כמובא בנו"כ שלו ובפסקי תשובות שם אות ד.

70 כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע אדמוה"ז ס' קכד ס"ו ס"ב.

71 ברשימות הימין עמ' שדמ ישנן הוראות דכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע משנת תרצ"ה בקשר לאורך התקיעות, ה'חצי שבר' והתרועות, שלא פורסמו אח"כ, וכנראה שגם הרבי לא נהג כמותן.

72 בעניין ה'חצי שבר' ראה בשערי הל' ומנהג ח"ה ס' ע, ובקובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון טו ס"ע קה.

73 שו"ע אדמוה"ז ס' תק"צ ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' נשימות). אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (שו"ע אדמוה"ז שם ס"ח. וראה הנסמן בס' שבח' המועדים עמ' 27 הע' 9).

74 הכונה לוידיו **במחשה**. וענינו - לא וידיו על חטא ועוון, אלא **גענוגים** פנימיים. וי"א דהיינו 'ציר פני הרבי' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

75 בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חב"ד (אף שרבותינו נשיאנו נהגו בזה, המלך במסיו ח"ב עמ' קצא) אלא סתם **מנהג ישראל** - מענה להרה"ח ר' דוד קרץ ז"ל מעפולה, ועד"ז בהמלך במסיו ח"א עמ' קיג, 'אוצר' עמ' כז.

נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר. נוהגים שלא לישון בראש־השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן⁸³. אסור להכין מהיום למחר⁸⁴.
תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעין⁸⁵, ואומרים 'סדר תשליך', ואחר כך מנערים את שולי הטלית קטן. אם כבר שקעה החמה, אפשר לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש־השנה, יכול ללכת ב"ג מידות' (ח' תשרי).

יום שלישי, ב' בתשרי

ליל ב' דראש־השנה

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש־השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחינו'. בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים – בכל זאת תברך 'שהחינו'. נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו – מכלי מקום יברך 'שהחינו'. את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי, ולא על היין). דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.

יום ב' דראש־השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות.

והעומדים לידו עוזרים לו לקום. פסוקי "אתה הראת" אומרים הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שהציבור יספיק לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לאֵל". נשיאת כפיים⁷⁹ בראש־השנה – כבכל יום טוב. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש־השנה וביום הכיפורים⁸⁰. אחרי התפילה ואמירת תהילים, תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן⁸¹. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם. "מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות". התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן. במשך ימי ראש־השנה, משתדלים (על־פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתן, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים בבתי־אבות, בתי־רפואה ובתי־הסוהר⁸². קידוש: "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרגן, וברכת הגפן (בלבד). השוכח 'עלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש־השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם

(79) פרטי מנהגי נשיאת כפיים לדפסו ב'לוח השבוע' דחג השבועות. משו"ע אדמוה"ז ס' קבח סנ"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים בו, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

(80) רשימות היומין' ס"ע ער. ולכאורה צריך ללמוד היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראש־השנה, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז ס' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל נפש כמו אמירת ברכי־נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

(81) ה'שברים־תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוצק אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע וכן אצל הרבי, שבחי־המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח ר' יוסף־מנחם־מענדל טננבוים).

(82) כשאין אפשרות לתקוע את כל הל' קולות, כגון שצריכים להספיק 'בית רפואה' שלם, הורה הרב יקותיאל ש"י פרקש לתקוע ג"פ תשרי"ת, ולכוון שכל מה שאינו שייך לחיוב התקיעות מתכוונים בו רק "לשורר", ולא לתקוע כלל, וכדי להפריד בין הקולות יפסיקו בנשימה בין השברים לתרועה, ובוה ייצאו ידי תשרי"ת, תשרי"ת ותרת"ת.

(83) שו"ע אדמוה"ז סימן תקפג סעיף ח.

(84) למחר: גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני – שו"ע אדמוה"ז סו"ס תצה וס' תקי"ג. לשבת: שם ס' תקכ"ז סעיף כג.

(85) באם אומרים תשליך סמוך לנהר שיש בו דגים, מדייקים שיוכלו לראות את הדגים במים, כפי שנהג הרבי הקודם (שערי הל' ומנהג ח"ה ס' ע). כשאין באר וכדומה, עדיף לרחות אמירת תשליך ל"ג מדות', כדלהלן. אולם אם לא נראה שיגיעו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש־השנה בתשליך ללא באר – ראה ב'כפר חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב־יהודה הכט ע"ה שבליט בריה די אפילו בברו פתוח.

י'יהי נועם', 'ואתה קדוש'. הבדלה: מתחילים כרגיל "הנה אֵל יְשׁוּעָתִי"⁸⁹, אך בלי ברכות הנר והבשמים⁹⁰.

עשרת ימי תשובה:

* לעניין עריכת נישואין בעשרת ימי תשובה, הנה לפני שנים רבות הזכיר הרבי ועורר לקיים "מנהג ישראל שאין נושאין נשים בעש"ת"⁹¹, אבל לאחר שזירז הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁹², גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם עדיין יש להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים – אף על פי שנתנו כבר לכבוד ראשה השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראשה השנה) עומד יהודי – בדרגתו עתה – במצב של "אין נכון לר", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים.

* בעשרת ימי תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית ציבור⁹³.

* בעשרת ימי תשובה ניתן לומר תהילים גם בלילה⁹⁴. בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה⁹⁵, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל – אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה". מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה. אומרים תחנון, נפילת אפיים. באמירת סליחות⁹⁶ מתחילים "דרשו ה'

התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול). תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרים... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...⁸⁶. רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני⁸⁷, אחר קריאת התורה לפני התקיעות. סדר תקיעות וסיום התפילה – כדאתמול.

סיום החג: לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצטעי, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראשה השנה והתחלת מוצאי ראש השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו – יומשך גם לנו בכל ענייניו אור החסידות עד למטה מטה". כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)⁸⁸.

יום רביעי

ג' בתשרי – צום גדליה
מוצאי ראש השנה

בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): אתה חוננתנו, המלך המשפט. כבכל מוצאי יום טוב, אין אומרים

86 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (כמפורש בקשר לפיוט זה ב'לקוטי תורה – תורת שמואל' תרל"ח עמ' שיח, בד"ה וכל מאמינים, בסה"מ רס"ג עמ' יב, ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהר"י"צ ח"ב עמ' תי).

87 'התוועדויות' תשמ"ח א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי. (מוכריים תחילה את הרבי נשיא דורנו, אדונו מורנו ורבינו מ"מ בן חנה, ואלה שהכירו – גם את הנשיאים שלפניו, תורת מנחם כרך מו עמ' 343. וראה בלוח יו"כ א"ה).

88 ראה 'אוצר' עמ' קמז קנג.

89 כדעת הפמ"ג במשבצות ס' תצא ס"ק א ("וכ"מ בלבוש").

90 שו"ע אדה"ז שם ס"א.

91 אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים ס' תרב ס"ה, קיצור שו"ע ס' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצוה מן המובחר.

92 'שערי הל' ומנהג' ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ז עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18).

93 ספר המנהגים עמ' 58. והטעם ב'התוועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 367 (=סה"ש תש"נ ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהר"י"צ בשם הצמח צדק, לפי ש"ע כן (עד ר"ה) – מצות אמירה, ומכאן ואילך – מצות עשייה".

94 הוראת הרבי, ספר המנהגים עמ' 20.

95 ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו – חוזר ל'עננו', ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ – אומרה בשומע תפילה וחותר העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ – אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום' (שו"ע אדה"ז ס' קיט ס"ה).

96 בפיוט 'הורית דרך תשובה', 'תפח חיון הפיכתם, אחוזם רתת

ה' בהימצאו" (ישעיה נהו, נח). לאחר אמירת ההפטרה אומר שלוש ברכות, עד "מגן דוד". יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים עננו בכרכת "שומע תפילה", והש"ץ ככתפילת שחרית. אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, 'אבינו מלכנו' הארוך, קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר "דברי כיבושין"⁹⁸ אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה"⁹⁹.

יום שישי

ה' בתשרי

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא בערב, אור ליום ו' עש"ק, שניים מקרא ואחד תרגום פרשה או שתיים (ראשון, שני) - פרשת וילך¹⁰⁰.

בהימצאו, ומדלגים 'אשמנו' ו'ויאמר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', כבכל עשי"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש.

בכל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת-אפיים, קודם 'ואנחנו לא נדע'. מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול ה' - יעלה. את הפסוקים (וחלקי הפסוקים): "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומרים הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעלי-קורא.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום. ו"מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית"⁹⁷. בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" ככתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה. הפטרה: "דרשו

וחלחלה". . . פסוק הוא בדניאל (ט, כז), "עד כלה ונחרצה תמך על שומם", וברש"י שם: תגיה ותרד. ובפירוש הרס"ג והמצודות כתבו, שהוא לשון התכה והורקה. וגם שם אין מדובר על הורקת והורדת דבר גשמי, כ"אם שתבוא עליהם גזירת הכיליון. וכן הוא הפירוש גם בפיוט דידן - ומסתבר ביותר שכיוון הפייטן ללשון הכתוב מפאת הדמיון בתוכן - כאשר יצאה עליהם (והגיעתם הידיעה אודות) "חזון הפיכתם", אזי "אחוזם רתת וחלחלה".

97 ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי שיחות כרך כה עמ' 470.

98 ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי שיחות כרך כה עמ' 470.

99 לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות-קודש במקום שאפשר).

100 (היום יום ד' טבת, וראה אג"ק סוף כרך ח"י.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיה ע"ה דייטש